

СУ „Св. Климент Охридски”

Богословски факултет

Катедра „Историческо богословие”

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Людмил Мартинов Малев

на дисертационен труд на тема:

„Църква и империя по времето на св. Патриарх Николай I Мистик”

(Църковно-историческо изследване)

автор: Жоржета Викторова Илиева

за присъждане на научната и образователна степен „доктор”

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.4, научна специалност Религия и теология (Обща история на църквата)

София

2022 г.

Данни за докторантурата

Докторантът Жоржета Илиева е придобила образователната степен „магистър” и професионална квалификация “теолог и учител по теология” след като в периода 1993-1998 завършва петгодишния курс на Богословския факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ . Има десет годишен стаж като учител по религия. От 2010 до настоящия момент преподава в енорийския център при храм „Св. вмчк. Георги Победоносец“, с. Мърчаево.

Зачислена е като редовен докторант по Обща история на Църквата в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през 2017 г. Цялата подготовка, включително и написването на дисертационния труд са осъществени в катедра „Историческо богословие” в БФ на СУ. Неин научен ръководител е проф. д-р Ал. Омарчевски.

Богословското ѝ образование, а също и настоящата ѝ реализация като преподавател по религия, са в тясна връзка с разработената дисертация и са важна предпоставка за постигнатия положителен краен резултат.

В периода на докторантурата, дисертантът е изпълнила в пълен обем учебния си план. Успешно е положила предвидените изпити. Успяла е да подготви и осъществи нужния брой научни публикации. Винаги се е отзовавала и старателно се е справяла с възлаганите ѝ от катедрата дейности. Включвала се е в допълнителни форми на докторантска подготовка на факултетско ниво. Участвала е в организирани от БФ докторантски четения. При текущия контрол, осъществяван чрез предвидените атестации, винаги е получавала добри оценки.

Всичко това е довело до завършеност и цялост на докторантското ѝ обучение и до най-важния резултат – една успешно завършена дисертация.

Отчислена е с ректорска заповед на основание на закона и правилниците, както и на решение на ФС на БФ.

По мое мнение Жоржета Илиева отговаря на изискванията и покрива критериите на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане.

Изтъкнатото до тук ми дава основание да приема, че всички правила по процедурата са спазени и няма допуснати нарушения.

Първото заседание на утвърденото със заповед 38-11 от 06.01.2022 г. на ректора на СУ научно жури и съгласно решение на Факултетния съвет на Богословския факултет (прот. 5 от 16.12.2021 г.) е проведено на 27.01.2022 г. и е отразено в приложен към документите протокол.

Данни за дисертацията

Предложеният за защита дисертационен труд на Жоржета Илиева е в обем от 170 страници и е организиран структурно в следните части: Предговор (5-6), Увод (7-16), три глави (17-56; 57-91; 92-147) , Заключение (147-152), Библиография (154-160), Приложения (161-170).

Поместването на списък с използваните съкращения в самото начало на текста е целесъобразно, с оглед на по-бързото и пригледно ориентиране на читателя.

Между отделните части съществува баланс, по отношение на обема с известен превес в полза на третата глава, но това е само ако гледаме количествената страна. Всъщност, тази част визира богатото епистолярно наследство, и предвид това нейният по-голям обем е приемлив.

В Предговора авторът мотивира избора си да се насочи към докторантурата и споделя причината, поради която е предпочела и формулирала темата за разработване, в светлината на църковно-историческия аспект.

Уводът съдържа по-важните атрибути, характерни за тази част. Обект и предмет – формулирани с нужната точност. Изтъкнати са целите и задачите, които авторът си поставя за тяхното постигане. Посочена е методологията. Същата се откроява с нужната комплексност и изчерпателност. Очертани са границите на изследването. Направен е кратък преглед на познатите на дисертанта чужди трудове.

Съдържанието на Трите глави отговаря на тяхната формулировка. Вероятно с цел да се стигне до пълното изясняване и на най-малката подробност, дисертантът е обособил всеки детайл в съответни подразделения. Това е прием, който служи и за по-добро онагледяване и по-лесна ориентация в съдържанието. За отбелязване е, че при това авторът не се е впуснал в механично раздробяване и разпокъсване на текста, а всяка една от подструктурите изглежда целесъобразно.

Заключението обобщава представената картина на държавния и църковния живот във Византия през разглеждания период и очертава резултатите от изследването,

Особено впечатляващи са частите, посочващи изворите и литературата (авторова и справочна). Обозначени са над сто заглавия на различни езици, което свидетелства за задълбочен интерес и усърдна работа.

Поместените приложения са строго съобразени с темата и способстват за нейното онагледяване.

Представеният от Жоржета Илиева автореферат отговаря на изискванията и дава възможност за ясно и точно запознаване в синтезиран вид с текста на дисертацията.

Публикациите на дисертанта са достатъчни като брой и задълбоченост и са издадени в авторитетни сборници:

1. Дипломатическите отношения на св. патриарх Николай I Константинополски с халиф Ал-Муктадир. Хармония в различията. София, 2018, с. 57–62.
2. Приносът на св. Николай Мистик в религиозно-политическия съюз между Византия и Алания. Хармония в различията. София, 2019, с. 217–225.
3. Забраната за тетрагамия в Православието – исторически предпоставки и фактология. Православие – традиция и съвременност, т. 6. Пловдив, 2020, с. 203–210.
4. Св. императрица Теофана – себеотрицанието и милосърдието на една византийска принцеса. Хармония в различията. София, 2020, с. 276–282

Написани и издадени са в хода на докторантската подготовка и са обединени тематично. Това свидетелства за траен интерес към разработваната дисертационна тема.

Същото би могло да се каже и по отношение на участията му в научни форуми.

Научни приноси

Дисертационният труд на Жоржета Илиева, макар да е посветен на период от историята на държавата (Византия) и църквата, който е до голяма степен осветлен в изследванията на множество автори (част от които са посочени в прегледа на историографията) има подчертано приносен характер. За

изследователите в тази сфера е ясно от самото заглавие, че приносите се съдържат в пространния и задълбочен до най-дребния детайл анализ на епохата и на епистоларното наследство.

Докторантът е изтъкнал своите приноси твърде обобщено и лаконично.

1. Изясняване произхода на св. Николай Мистик.
2. Цялостно изследване върху двата регентски мандата на св. Николай Мистик.
3. Представяне и анализиране на най-важните от писмата на св. Николай Мистик.
4. Систематизация на християнските мисии в Кавказ.

Забележки

Наред с безспорните качества на този труд, по мое мнение са налице и някои слабости:

1. В Увода (за неспециалистите в тази област) не става ясно от къде произтича актуалността на изследването, каква е неговата практическа насоченост и приложение.
2. В прегледа на историографията би следвало да се даде не само информация за автори и заглавия, но и да се направи кратък критичен анализ; Така биха изпъкнали още по-ярко приносите.
3. В Заключението липсва изрично изтъкване на приносите на настоящия труд.
4. Текстът, по който е изготвена настоящата рецензия съдържа наборни грешки

Заклучение

Заявявам, че по никакъв начин не попадам в хипотезите на закона и другите нормативни актове, касаещи конфликт на интереси!

Качествата на настоящия дисертационен труд ми дават пълно основание да гласувам положително със „ЗА” на Жоржета Викторова Илиева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.4, научна специалност Религия и теология (Обща история на църквата).

Велико Търново

2022 г.